

CIRIL ŠTUKELJ - KNJIŽNIČAR (23. 3. 1903 – 15. 5. 1950)

Alenka Zupan

Biografija

UDK 929 Štukelj C.

Ključne besede: Štukelj Ciril, biografije, knjižničarji

Biography

UDC 929 Štukelj C.

Key words: Štukelj Ciril, biographies, librarians

Ciril Štukelj je deloval kot politik, časnikar, urednik, organizator, prevajalec in zlasti knjižničar. Močne sledi njegovega delovanja v knjižničarstvu so predvsem napredno zastavljena in vodena javna knjižnica: Delavska knjižnica (1926-1945), analiza njenega petletnega dela v Poročilu Prosvetnega odseka Delavske zbornice v Ljubljani za leta 1926-1931, ki je izšlo leta 1931, in deset tiskanih seznamov knjižne zaloge v obdobju 1927-1941.

In ti, ki živ si, mrtvim si dolžnik¹

V zgodnjih šestdesetih prejšnjega stoletja so tedanje splošne knjižnice klicale k posodabljanju. Vodilno vlogo pri tem je odigrala Delavska knjižnica v Ljubljani, ki je drugim posredovala izkušnje in napotke. V primežu med potrebami in možnostmi se tedaj niso porajala vprašanja, od kod tej knjižnici smelost in elan in drugim zaupanje, da je utirana pot pravilna. Šlo je za tradicijo; Delavska knjižnica je opravljala nenapisano vlogo vzorčnosti. Napredna usmeritev je bila neločljivo povezana z vodji knjižnice, Cirilom Štukljem in njegovimi nasledniki.

---

¹ Janko Glazer

V Enciklopediji Slovenije² je Ciril Štukelj zgoščeno predstavljen kot časnikar, knjižničar, politik in prevajalec, v Slovenskem biografskem leksikonu³ pa predvsem kot časnikar in politik, zato je nujno, da osvetlimo njegovo vlogo knjižničarja.

V dvajsetih letih prejšnjega stoletja je bil Štukelj znan kot levo usmerjen aktivist. Njegovi somišljeniki so ga vedno šteli med zagnane sodruge⁴ z jasnimi usmeritvami in vero v svoje vizije: družbene razlike je možno zmanjšati, krivice odpravljati. Prehitevati je treba z znanjem, se pravi, nevednost, nerazgledanost in neznanje premagovati s knjigo.

V Štukljevem rodnem Motniku je imelo Slovensko katoliško prosvetno društvo⁵ knjižnico, ki jo je Štukelj kot otrok verjetno poznal, a z organizirano ponudbo knjig se je prvič srečal kot znanja željni šolar na škofijski gimnaziji⁶, ki jo je obiskoval od 2. do 6. razreda. Ob njegovem prihodu leta 1914 je bila knjižnica bogata, in šola ji je posvečala posebno skrb. Jezikoslovec Breznik⁷, ki ga je v višjih razredih poučeval slovenščino, je vzpodbujal njegov dar za jezike in vplival na zavestno in kritično branje. Vojni čas je pospešil dijakovo zorenje in razvoj v samostojno osebnost. Po maturi je Štukelj vpisal pravo, delal pa je kot časnikar.

Štukelj je aktivno sodeloval pri več kot desetih časnikih in časopisih⁸. Sestavljal je uvodnike, programe, poročila in odzive na razne dogodke doma in v tujini. Nemalo njegovih člankov je namenjenih izobraževanju, pomenu knjižnic, vzpodbujanju branja. Podpisoval se je ponekod z imenom, drugje z različnimi kraticami, še večkrat *podpisi ostanejo seveda tajnost uredništva*⁹. Članki so prepoznavni po snovi in slogu.

Maja 1921 je bila v Ljubljani ustanovljena Delavska zbornica, interesno predstavništvo delavcev in nameščencev v Kraljevini Slovencev, Hrvatov in Srbov. Pri njej so leta 1926 oblikovali prosvetni odsek, njegov poklicni tajnik za Slovenijo je postal Ciril Štukelj. Kulturnemu delovanju je bil naklonjen že prej¹⁰. Kot

2 Hartman, B. (1999). Štukelj Ciril. v Enciklopedija Slovenije, 13. zv. (str. 156).

3 Kermačner, D. (1960-1971). Štukelj Ciril. V Slovenski biografski leksikon, 3. k. (str. 699-700).

4 Naslavljanje enako mislečih, uporabljana okrajšava s.

5 od leta 1910

6 Škofijska gimnazija v zavodu sv. Stanislava v Št. Vidu nad Ljubljano.

7 Duhovnik in slavist Anton Breznik 1881-1944.

8 Delavske novice, Delavec, Delavsko-kmetki list, Delo 1926-1927, Delo 1928-1931, Glas svobode, Ljudski glas, Naprej, Proletarska mladina, Rdeči prapor, Slovenija, Svoboda 1925-1927, Svoboda 1929-1936, Vzajemna svoboda, Zapiski delavsko-kmetke matice.

9 Ljudski glas, (1) 8.

10 Delovanje v društvu Iskra od ustanovitve marca 1922.

dober organizator, uveljavljen poklicni časnikar in občasni urednik se je na tem področju zelo plodno razživel. Objavil je obsežen program, ki bi ga po načinu lahko danes ocenjevali kot propagandističnega, a vsebinsko vizionarskega. Moto kot da je pobral pri Brechtu: Začni. Vse moraš vedeti. Uči se. Prevzeti moraš vodstvo. Knjiga je orožje¹¹.

Veliko je prevajal iz francoščine, nemščine in ruščine; manj iz angleščine. Vrsta prevedenih knjig obsega 35 enot. Časovno je prevajalstvo zamejeno v dve obdobji, predvojno in povojno, vsebinsko na dve področji. Med leti 1925 in 1939 je prevajal iz potreb, ki so se mu kazale pri sprotne delu in vzporednem delovanju. Po letu 1946 mu je pomenilo naročeno prevajanje nujo in kruh za preživetje. Prvi prevod, Marxovo Mezdno delo in kapital (1925), nakazuje prevajanje s področja družbenih ved. Pretežno sam, a tudi s sodelovanjem Janeza Gradišnika, Franceta Klopčiča, Janka Modra, Mirka Koširja in drugih je prevedel številne marksistične tekste, med drugimi Leninove spise za slovensko izbrano delo¹². Prevedena leposlovna dela so navadno krajša, sodobna in družbeno angažirana.

Večina prevedene proze je izšla pri Cankarjevi družbi¹³, ki je bila ustanovljena ob deseti obletnici Cankarjeve smrti. Po zgledu tradicionalne Mohorjeve in mlajše Vodnikove družbe je ob vsakem novem letu (1929–1941) praviloma poslala naročnikom knjižni dar, koledar in določeno število knjig: dve leposlovnici in eno ali dve poljudnoznanstveni. C. Štukelj je bil soustanovitelj te družbe in njen urednik do začetka druge svetovne vojne, ko je družba usahnila. Med člane, že prvo leto jih je bilo nad 3.000, je širila novosti in mlajše avtorje svetovnega nazora, ki so bili na slovenskem knjižnem trgu manj prisotni, npr. Martin Andersen Nexö, Josef Hofbauer, Arthur Koestler ali naša Karel Grabeljšek in Tone Seliškar.

S Štukljevo službeno obveznostjo tajnika prosvetnega odseka Delavske zbornice sta povezani ustanovitev in vodenje njenih knjižnic v Ljubljani in v Mariboru (oficielni instituciji¹⁴). Knjižničarsko stroko je поблиže spoznal na študijskem potovanju po Avstriji in Češki. Blizu so mu bili tako nemška sistematičnost in natančnost kot češki zanos. To mu je bilo zelo dobrodošlo pri nadaljnjem delu. Pri osvojenih znanjih je brezpogojno vztrajal in jih nadgrajeval. Veliko je bral, delavnosti pa mu tako ni nikoli zmanjkalo.

S knjižnico Delavske zbornice v Ljubljani, sedanjo Delavsko knjižnico, je živel dve dejavni desetletji. Oskrbel ji je osnovne delovne pogoje: kader, knjižno

---

11 Brecht, B.: *Hvala učenja*.

12 Lenin, V. I. (1949-1950) *Izbrano delo*. Ljubljana: Cankarjeva založba. Predelano je izšlo leta 1977.

13 *Delovni podnaslov knjižnica Hlapca Jerneja*.

14 *Svoboda 1930 (5-6),148*.

gradivo in prostor. Ob njem sta v prosvetnem oddelku na začetku delala dva delavca. Za osnovno knjižno zalogo, objavljena številka je bila 3.899 zvezkov, sta služili dogovorjeno prevzeti in združeni knjižnici Svobode in ljubljanske podružnice Saveza grafičnih delavcev.

Knjižnica je najprej domovala v stavbi Gradišče 2. Obogatena in razširjena se je¹⁵ oktobra 1928 preselila v palačo Delavske zbornice na Miklošičevi cesti¹⁶, sedaj št. 26 in 28. Čitalnica je imela na razpolago kar 177 naslovov periodičnega tiska¹⁷. Za selitev in »reorganizacijo ustroja po novih načelih« je porabila le 14 dni. Še večje namenske prostore so knjižnici pripravljali v Delavskem domu, sedaj Prešernova 30, kamor se je knjižnica vselila leta 1950¹⁸. Služili so ji do koventrizacije leta 2002! Tako ena kot druga lokacija sta pomenili za knjižničarstvo v mestu do tedaj temno liso. Obiskovalcem sta ustrezali, saj je bila prva blizu železniške postaje, druga na zahodnem dostopu v jedro mesta.

Prav tako je bila obiskovalcem prilagojena odprtost: »Knjižnica in čitalnica Delavske zbornice je odprta vsak delavnik od 10. do 12. dopoldne in od pol 6. do 9. ure zvečer, ob nedeljah in praznikih pa od 9. do 12. ure dopoldne«, sporočajo v Delavcu 25. maja 1927.

Največ pozornosti je Štukelj pri internem delu v knjižnici namenjal:

- nabavni politiki;
- informiranju včlanjenih in potencialnih bralcev, se pravi odpiranju navzven;
- evidentiranju in analiziranju opravljenega dela, ki sta podlaga za načrtovanje;
- vzgoji bralcev (navajanje na knjižnična pomagala).

Izredno odgovorno je dokupoval knjige za obe knjižnici¹⁹. Ljubljanski je takoj preskrbel bogato denarno podporo, s katero je potrojila knjižno zalogo. Odslej so jim lastna sredstva zadoščala za jasno usmerjeni nakup. Kot vodja knjižnice s širokim znanjem in pregledom nad novitetami na Slovenskem, po Jugoslaviji in na nemškem govornem področju²⁰ je pri dopolnjevanju zaloge

15 Spominska plošča, ki je na hiši od leta 1979, knjižnice ne omenja.

16 Zgrajena 1927, arhitekt Vladimir Šubic.

17 Seznam knjig (1928).

18 Arhitekt Vladimir Mušič st. 1893-1973, zgrajeno 1940.

19 Obema je posvečal enako skrb, ju primerjal in odgovorno ukrepal. Žal je mariborska knjižnica med 2. svetovno vojno doživela drugačno, bolj tragično usodo kot ljubljanska. Štukljevo delovanje je zato tam manj razvidno.

20 1927 naročena pomagala: *Bibliographie der Sozialwissenschaften, Die Neue Bücherschau, Zentralblatt für Bibliothekswesen.*

dajal prednost družboslovju in nasploh strokovnim knjigam, ker »temeljne teoretične izobrazbe vam časopisi ne morejo nuditi, zato so knjige«²¹. Poglavitna mu je bila osnovna usmeritev knjižnice, a tudi odzivnost bralcev, seveda ne na račun kakovosti. Ker so med bralce pritegnili izobražence in ugotovili, da posegajo po nemških knjigah²², so tovrstne knjige dokupili in dokupovali. Tujejezični oddelek je bil znan in dobro obiskovan še leta po vojni, zaloga nemških klasikov je bila menda odlična²³.

Angažiranost in politična usmeritev sta nekatere bodla v oči, in večkrat sprožali težave. Tako je decembra 1929 banska uprava odredila revizijo knjig, ki je pol leta hromila redno delovanje. V začetku štiridesetih, ko je imel Štukelj ponovno tovrstne težave, so zalogo pregledovale komisije pod vodstvom policijskih inšpektorjev.

V levičarskih glasilih iz obdobja med obema vojnama so bralci dolga leta srečevali obvestila, poročila, ocene, kritike in citate o in iz pomembnih knjižnih novosti izpod njegovega peresa in po njegovem izboru. Pisana so jasno, jedrnato in kritično. Očitno je pisal hitro, število objav je kar neverjetno. Usmerjal je otroke (starše) in odrasle ter pričakoval hitrejšo premiko okusa. Svetuje: »Pokažite otroku na vzgladu kvarljivost slabe knjige ..., učite mladino samostojnemu mišljenju ...²⁴« in potoži »velikokrat berejo le za zabavo, namesto, da bi si želeli pridobiti manjkajočo izobrazbo«²⁵.

O dejavnosti knjižnice je Štukelj poročal obširno in ažurno, prvič že maja 1927²⁶. Zanj je knjižnično poročilo duševno zdravstveno poročilo. Leta 1922 je dodatno utemeljeval pomen statistike: Suhe številke so vedno najboljše dokazilno sredstvo v rokah vsakega, kajti številkam mora vsakdo verjeti. Le na podlagi točnih statistik je mogoče voditi uspešen ... boj²⁷. Petletne rezultate dela knjižnic je zbral in komentiral v tiskani brošuri s številnimi tabelami na 29 straneh. Na to Poročilo Prosvetnega odseka Delavske zbornice v Ljubljani za leta 1926–1931 v svoji knjigi posebej opozarja Avgust Pirjevec, ker »... je prvi poskus na Slovenskem, podati moderno in današnjim potrebam knjižničarskega dela odgovarjajočo statistiko. To je statistika, ki ne navaja samo suhih števil in izračunanih odstotkov o bralcih, razpoložljivih in izposojenih knjigah, ki se je temveč spustila v bibliotečno politiko ter upošteva, k a j bere-

---

21 *Proletarska mladina*. 1(7), 72.

22 *Leta 1938 so še izposodili enako število slovenskih in nemških knjig. Spominski zbornik Slovenije* (1939).

23 *Izjave bibliotekark A. Korže Strajnar, M. Sepe, M. Grgič*.

24 *Proletarska mladina* 1923, 165.

25 *Svoboda* 1935 (2), 58.

26 *Delavec* 14(10), 2.

27 *Proletarska mladina* 1(2), 14.

jo biološko, socialno in poklicno diferencirani čitatelji. Le takšna poročila morejo dati smernice za nadalj(!)nje delo ljudskih knjižnic, za pravilno izbiro knjig in morejo hkrati piscem, prevajalcem in založnikom dati primerna navodila, ker opozarjajo na vrzeli v posameznih literarnih skupinah, npr. znanstveni in poljudnoznanstveni književnosti. Četudi ni imelo poročilo namena, da bi bilo izčrpno, more vendar služiti vsem drugim ljudskim knjižnicam kot praktično navodilo, kako naj se letna poročila sestavljajo«.

Pirjevčeva knjiga s citiranim priporočilom je (po Cobissu) dosegljiva v enaindvajsetih slovenskih knjižnicah, v dvanajstih krajih po Sloveniji, kar je pre malo in sedaj časovno odmaknjeno, da bi njegov napotek dosegel potrebne naslovnike. Poročilo navajajo v svojih delih B. Gerlanc, B. Pleničar, M. Rak in S. Lojk, slednji anonimno. Mara Šlajpahova izhaja v svojih navodilih za zbiranje statistik iz prakse Delavske knjižnice, se pravi iz Štukljeve zasnove, čeprav to ni posebej omenjeno. Svetuje npr. zbiranje podatkov o branosti posameznih avtorjev, kar drugje ni bilo v navadi.

Na začetku sedemdesetih je bila prav Delavska knjižnica²⁸ nosilka Komisije Skupnosti ljubljanskih splošnoizobraževalnih knjižnic, ki je usklajevala zbiranje statističnih podatkov svojih članic. Štukljevega Poročila (...) komisija²⁹ ni poznala. Očitno tudi kasnejši usmerjevalci tovrstnih obrazcev ne. Vzorčna brošura s povednimi statistikami, tako žal ni bila posnemana.

Zanimive so številne Štukljeve 70 let stare ugotovitve, ki so zrasle iz izkušenj in še veljajo: v leposlovju prevladuje /interes za/ pripovedništvo, v pripovedništvu samem se pa ljudje izogibajo novelam; hočejo romane.

Knjižnica je imela pultni sistem, knjige so bile urejene po formatih. Vodila je inventarno knjigo³⁰ in listkovni AIK. Bralci so lahko izbirali knjige doma po tiskanih seznamih³¹, kar tedaj ni bila posebnost, a v letih 1927-1941 so jih pri Delavski zbornici izdali kar deset³², nekatere za celotno zalogo in druge za novejše knjige. V četrtem seznamu iz leta 1928 so knjige razdeljene najprej po jezikih (slovenske, srbske in hrvaške, nemške, ruske, francoske, angleške in italijanske), v tem okviru po strokah³³. Nato so jih razvrstili po abecedi avtor-

28 *Med bralci udomačeno ime za Delavsko knjižnico.*

29 *M. Grgič, M. Horvat, A. Zupan*

30 *Velike, v črno usnje vezane in vzorno vodene inventarne knjige so ohranjene.*

31 *Povedala gospa Nada Wechsterbach.*

32 *Poleg devetih, ki jih navaja B. Pleničar: 1. 1927, 2., 3. 1929, 4. 1928, 6. 1930, 7., 8. 1936, 9., 10. 1941, še 5.: Seznam slovenskih, srbohrvaških in ruskih knjig (1930). Ljubljana: Delavska zbornica. Oštevilčenje seznamov je povzeto po Štuklju.*

33 *Poezije, Dramatični spisi, Operni teksti, Spisi za otroke in mladino, Romani, povesti, novele; Socializem. Socialno vprašanje. Delavsko gibanje; Narodno gospodarstvo. Politika. Sociologija; Naravoslovne vede. Tehnika; Zgodovina. Zemljepis. Potopisi; Zdravstvo; Pravo in zakoni; Leposlovje. Jezikoslovje. Kultura; Vzgojeslovje. Modroslovje. Verstvo; Telovadba. Razno; Revije in zbirke.*

jev. Naslov je tiskan krepkeje. Posebne oznake imajo knjige, ki so primerne za mladino, in one, ki so tiskane v cirilici. Večini leposlovja so dodane anotacije, vsaki knjigi signatura.

Ostali sezname so sestavljeni podobno, pri petem je sestavljalec Ciril Štukelj, knjižničar Delavske zbornice³⁴, zapisal, da je ta seznam znatno bolj urejen od prejšnjih, po pridobljenih izkušnjah in po dobrih zgledih raznih seznamov domačih in inozemskih knjižnic³⁵. Uvodne strani seznamov so navodila z naslovom Čitaj pred uporabo, zmes napotkov in moralnih naukov, kot »ne izposojajte naših knjig svojim prijateljem in znancem – tako se knjiga navadno izgubi« ali »s knjigami ravnajte lepo in z usmiljenjem do drugih bravcev, ki vsi žele brati čedno knjigo. Ne tlačite jih v žepe, ne vihajte robov, ne pokrivajte doma z njimi loncev, ne rabite jih pri kavi za krožnike, ne dajajte jih otrokom za igračo, ne lovite in ne morite z njimi muh!«

Knjižnica, ki je na začetku s ponudbo lovila korak z bralci, je potrebe dosegla in preseгла. S tem si je pridobivala ugled in širila krog članstva. Vsebinsko je bila sodobnejša, organizacijsko naprednejša in bolj prožna. Postajala je zgled ne le doma, temveč tudi na tujem. Po obsegu dela je dohitevala starejše knjižnice enakega tipa in se je tega zavedala. Naraščajoča izposoja je dosegla vrh v kriznem letu okupacije leta 1942, ko so beležili najvišji obisk in izposodili 94.000 knjig pri manj kot 25.000 knjigah zaloge. Knjižnice so Ljubljancanom med vojno veliko pomenile. Slovenci so namreč boleče doživljali, kar se je dogajalo v krajih pod nemško zasedbo: tako barbarsko uničevanje knjig na grmadi v Slovenj Gradcu kot pod noži v papirnici Količevo. Slovenska knjiga iz knjižnice je bila socialno dostopna dobrina, podpora za nabiranje ali vsaj ohranjanje psihičnih moči in pasivni odpor proti okupatorju.

Po vojni knjižni fond ni bil razsut. Zastavljene usmeritve so nasledniki spoštovali³⁶ in nadaljevali, bile so prednosti Delavske knjižnice.

Neuresničene ideje iz začetnega programa prosvetnega odseka so se pojavljale v novih preoblikah. Pomenile so nastavke povezav knjižnic v mrežo, potujočih knjižnic (»potovalne knjižnice«), matičnosti (»posvetovalna centrala«), delavskih univerz (»izobraževalni tečajji« vseh vrst) in permanentnega izobraževanja (»vse možno nadaljevalno šolstvo«).

1928-1934 je Ciril Štukelj ob rednem delu v zbornici vodil slovensko ljubiteljsko delavsko telovadno in kulturno zvezo Svobod, leta 1929 je bil izvoljen še za

---

34 Redek podpis avtorstva z navedbo poklica /in poslanstva /.

35 Sezname s številnimi oglasi so tudi dokazilo Štukljevih menedžerskih sposobnosti.

36 Avgust Vižintin, Štukljev naslednik, je leta 1956 napisal: Nenehno moramo s hvaležnostjo misliti na tiste ljudi, ki so začeli zbirati napredne knjige...

predsednika ljubljanske Svobode. Zveza je organizirala podzveze: pevsko, dramsko, telovadno in knjižničarsko, kjer je bil med vodečimi znova C. Štukelj, saj so bile centrali knjižnice prva skrb³⁷. Nepoklicnim knjižničarjem so dali smernice za vodenje, oskrbeli so enotne kartoteke in vzorce poročil. Usmerjali so jih v premišljene nakupe in jim nudili pomoč. Z njimi so bili v stalnih stikih. Vzpodbujali so jih tako z obiskom predsednika na občnem zboru kot z objavami o njihovem delu. Delovalo je okrog dvajset manjših nepoklicnih knjižnic³⁸. Delavska zbornica je stkala povezavo tudi z zamejstvom. Pomagala je Delavski zbornici v Celovcu, ki je ustanovila dvanajst knjižnic. Svetovala je pri nakupih slovenskih knjig in organizirala predavanja³⁹.

Štukljevo zavzeto delovanje je bilo razcepljeno na več omenjenih samostojnih dejavnosti, ki so bile usmerjene k istemu cilju, kar je bilo za življenje sprejeto kot nekaj samoumevnega, kasneje pa iz raznih vzrokov spregledano (zamolčano?).

Od konca druge svetovne vojne je bil kot politik prezrt, a življenje se čudno poigrava⁴⁰. V njegov krog sodelavcev so spadali številni sedaj priznani kulturniki⁴¹.

Časnikarsko delo je zajeto v obeh tovrstnih bibliografijah, nekaj ga sega še čez⁴². Prevajalci so leta 1985 dolg do kolega odpravili z bibliografijo knjižnih prevodov⁴³. Štefka Bulovec je popisala prevode Leninovih del⁴⁴.

Hotena anonimnost⁴⁵ večine člankov, tudi o knjigah in za knjige, je vzrok, da Štukelj ni obširneje zastopan v bibliotekarski bibliografiji⁴⁶. Knjižničarji ljudskih knjižnic, ki so jih prav v času Štukljeve odstavitve množično ustanavljali,

37 *Svoboda* 1932 (9), 313-317.

38 *Niso delovale vse naenkrat. Navajani kraji: Borovnica, Celje, Črna, Dobrunje, Gorje pri Bledu, Guštanj (danes Ravne na Koroškem), Hrastnik, Javornik, Jesenice, Kranj, Lesce, Leše-Prevalje, Liboje, Litiya, Kočevoje, Ptuj, Senovo, Stari trg, Šoštanj, Trbovlje, Tržič, Vrhnika, Zabukovica, Zagorje (2), Zalog.*

39 *Pirjevec navaja Celovec, Borovlje, Železno Kaplo in Velikovec.*

40 *Iz pisma bratu* 27. 9. 1948.

41 *Pri Proletarski mladini France in Mile Klopčič, pri Prosvetnem odseku dr. Henrik Tuma in Božidar Borko, pri Cankarjevi družbi Prežihov Voranc in Bratko Kreft, pri Svobodi Dušan Kermavner in Bogo Tepy.*

42 *Pri periodiki Delavske Novice, Rdeči prapor.*

43 *Bibliografija ne zajema prevodov ruskih zgodovinskih učbenikov, ki so izhajali od 1946-1951 v velikih nakladah in več ponatisih z navedbo: avtoriziran prevod iz ruščine npr. Jefimov, A. V. (1949). Zgodovina novega veka. 1789-1870. (3. izd.) Ljubljana: Državna založba Slovenije.*

44 (1962) *Leninovo delo v slovenskih prevodih. Knjižnica*, 6 (1-2), 43-53.

45 *... meni ni, da bi se tiskalo moje ime, ker mi ni za nobeno slavo ...iz pisma bratu* 31. 10. 1947.

46 *Pleničar, B. (1989) Slovenska bibliotekarska bibliografija. Ljubljana: Univerza Edvarda Kardelja v Ljubljani navaja pri člankih skromnih 5 enot.*

so bili po pravilih udarniških časov zaslepljeno vpeti v tedanjost, evforično so zrl v prihodnost in ob tem spregledovali že doseženo.

Ustanovitev knjižnic Delavske zbornice je imela politične korenine (delavski knjižničar je socialni spovednik svojih razrednih tovarišev), a dejavnost je brž prerasla ozke robove. Mimo knjižnic izposojevalnic sta rasli v moderni javni knjižnici, v zeleno »središče in žarišče delavske kulture«.

Knjižno gradivo s področja družbenih ved v času, ko je prišlo v knjižnico, uradno ni bilo zaželeno, toda po svetovni moriji se je teoretično ujelo z družbenim sistemom pri nas in dokazalo zbiralčevo sistematičnost in poznavalstvo.

Smernice, ki so bile načrtane ob ustanavljanju Prosvetnega odseka Delavske zbornice, so daljnosežno žarčile v stroko; knjižničarska dejavnost je pokrivala ožji slovenski prostor in segala v zamejstvo. Knjigam sta bili posvečeni dolžna spoštljivost in skrb, celo kar zadeva likovni okus⁴⁷. Pogled je bil usmerjan tudi v sodobnejše množične medije.

Za vsem navedenim je stala osebnost, ključna osebnost in marljiv praktik. Povedano na njegov način: Delo razodeva, da je ljubil knjigo in poznal svojo stroko, delo je opravljeno z ljubeznijo do stvari⁴⁸.

Delovanje Cirila Štuklja je zagotovo prav v knjižničarstvu najplodnejše in najbolj daljnosežno. Njegovo ime je (pre)dolgo ostalo v senci. Zgodovina je proces, ki se stalno piše na novo in navadno prinese na površje⁴⁹, kar je vredno.

Uporabljeni viri

1. Bajec, J. 1973: Slovenski časniki in časopisi 1937-1945. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
2. Gerlanc, B. 1955: Slovenske ljudske knjižnice. Ljubljana: Kmečka knjiga.
3. Lojk, S. 1988: Razvoj in delovanje Delavske knjižnice v Ljubljani. Ljubljana: Univerza Edvarda Kardelja. Pedagoška akademija.
4. Moder, J. 1985: Slovenski leksikon novejšega prevajanja. Koper: Lipa.
5. Pirjevec, A. 1940: Knjižnice in knjižničarsko delo. V Celju: Družba sv. Mohorja.

---

47 *Prirejanje likovnih razstav v čitalnici; oprema Svobode.*

48 *Iz njegove ocene Pirjevca Slovenija, 10 (3), 4.*

49 *Žal je Štukljevo priimek v zapisih ne le enkrat zamenjan s Štuhel ali Štrukelj in C. s F., kar pomeni izpad v preglednih kazalnih in s tem okrnjeni celostni pregled opravljenega dela*

6. Pleničar, B. 1983: Slovenska bibliotekarska bibliografija 1945-1980. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
7. Pleničar, B. 1989: Slovenska bibliotekarska bibliografija. Ljubljana: Univerza Edvarda Kardelja. Filozofska fakulteta.
8. Rak, M. 1978: Delavske knjižnice na Slovenskem med obema vojnama. Ljubljana: Delavska knjižnica.
9. Seznam knjig prosvetnega odseka Delavske zbornice v Ljubljani (1928). Ljubljana: Delavska zbornica.
10. Urankar, P. 1940: Zgodovina trga Motnik. Ljubljana: samozaložba.
11. Šlajpah, M. 1961: Ljudske knjižnice. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
12. Šlebinger, J. 1937: Slovenski časniki in časopisi 1797–1936. Ljubljana: sn.

Alenka Zupan je bila do upokojitve zaposlena v Knjižnici Bežigrad kot ravnateljica knjižnice
Naslov: Celovška 161, 1000 Ljubljana